

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

→ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΑΝΤΩΝΑΚΟΥ
antonakos@pegasus.gr

Το διεθνούς φήμης Levy Economics Institute στη Νέα Υόρκη, μια ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική δεξαμενή σκέψης, δημοσίευσε προσφάτως μια εκτενή ενδιάμεση έκθεση για την ελληνική οικονομία (σε συνεργασία με το Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ), η οποία ρίχνει άπλετο φως στη δομή και τη σύνθεσή της τα τελευταία είκοσι περίπου έτη και αναλύει τις επιπτώσεις των πολιτικών της λιτότητας που εφαρμόζονται στη χώρα.

Η «Οικονομία» είχε την ευκαιρία να αποσπάσει μια συνέντευξη με τον κ. Δημήτρη Β. Παπαδημητρίου, πρόεδρο του Levy Economics Institute και καθηγητή Οικονομικών στην έδρα «Jerome Levy» του Bard College, με θέμα την πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Σε μια πρόσφατα δημοσιευμένη έκθεση του Levy Institute, με εσάς ως επικεφαλής συγγραφέα και συν-συγγραφείς τον Ιταλό οικονομολόγο Gennaro Zezza και τον Γάλλο οικονομολόγο Vincent Duwicquet, σημειώνεται ότι τα νέα μέτρα που αποτελούν μέρος του τρίτου Μνημονίου ανάμεσα στην Ελλάδα και στους διεθνείς δανειστές της θα προκαλέσει περαιτέρω συρρίκνωση του ΑΕΠ. Ωστόσο, η κυβέρνηση προσδοκά επιστροφή στην ανάκαμψη έως το τέλος του 2013. Χρησιμοποιεί διαφορετικά στοιχεία από αυτά που κάνει χρήση το Levy Institute και άλλοι αναλυτές;

Δεν είναι ξεκάθαρο ούτε σε μέγεθος ούτε σε οποιονδήποτε άλλον αναλυτή σε τι στοιχεία στηρίζεται η κυβέρνηση για το ρόδινο σενάριο της επικείμενης ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας.

Εκτός, φυσικά, αν η έννοια της επιστροφής στην ανάπτυξη ισοδυναμεί με την εξάλειψη του δημοσίου ελλείμματος και τη δημιουργία ενός μικρού πρωτογενούς πλεονάσματος. Αλλά αυτό βέβαια είναι σκέπη τρέλα όταν αναλογιστεί κανείς το κόστος του πρωτοφανούς επιπέδου της ανεργίας, τη μείωση της παραγωγής και του εισοδήματος, την αύξηση της φτώχειας, τη χρεοκοπία επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων, την απελπισία που είναι τόσο διάχυτη σήμερα στην ελληνική κοινωνία.

Οι δικές μας αναλύσεις και προβλέψεις κάνουν λόγο για ακόμη υψηλότερα επίπεδα ανεργίας και λιγότερα έσοδα για το Δημόσιο, που θα καταστήσουν τον έλεγχο του δημοσιονομικού ελλείμματος ακόμη περισσότερο εξαρτώμενο από τις περικοπές δαπανών, οι οποίες θα αποδεκατίσουν περαιτέρω τα δημόσια οικονομικά. Και σε ευθυγράμμιση με τα παραπάνω, η αναλογία του χρέους προς το ΑΕΠ, που η πολιτική της λιτότητας υποτίθεται ότι θα μειώσει, θα διογκωθεί. Αυτό το γεγονός έχει αναγνωριστεί ακόμη και από το ΔΝΤ, που είναι ένθερμος υποστηρικτής της πολιτικής που εφαρμόζεται, αλλά φαίνεται να πείστηκε τελικά ότι είναι μια ακατάλληλη πολιτική για την Ελλάδα.

Η Υφεση του '29 επαναλαμβάνεται σήμερα στην Ελλάδα

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΛΙΤΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΜΙΑ ΧΩΡΑ ΜΕ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΤΥΠΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΦΕΡΕΙ ΘΕΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το μακροοικονομικό πρόγραμμα σταθεροποίησης που επιβλήθηκε στην Ελλάδα από ΕΕ και ΔΝΤ έχει δημιουργήσει κάποια εξαιρετικά αντιφατικά αποτελέσματα. Από τη μια μεριά, τόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα όσο και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έχουν μειωθεί δραματικά, αλλά, από την άλλη, το δημόσιο χρέος έχει αυξηθεί κατά περίπου 60% από το επίπεδο που βρισκόταν πριν από το πρώτο σχέδιο διάσωσης, η ανεργία έχει ξεπεράσει το 25% και η φτώχεια έχει γίνει ευρέως διαδεδομένη. Υπάρχει σχέση μεταξύ των θετικών και των αρνητικών αποτελεσμάτων του προγράμματος;

Μπορεί να αποτελεί έκπληξη για το ΔΝΤ και την ΕΕ ότι η πολιτική της λιτότητας που επιβλήθηκε στην Ελλάδα, μια χώρα με σημαντικό μέγεθος άτυπης οικονομίας, δεν απέφερε τα θετικά αναμενόμενα αποτελέσματα, αλλά αυτό δεν αποτελεί έκπληξη για κανέναν σκεπτόμενο οικονομολόγο και αναλυτή.

Όπως τελικά συνειδητοποίησε το ΔΝΤ, που είναι βασικός κανόνας των οικονομικών για τις καταρρέουσες οικονομίες, ο δημοσιονομικός πολλαπλασιαστής μεγαλώνει ακόμη περισσότερο με τη δημοσιονομική σύσφιγξη. Η υπο-

“
Ακόμα και το ΔΝΤ, ένθερμος υποστηρικτής της πολιτικής που εφαρμόζεται, φαίνεται να πείστηκε τελικά ότι δεν είναι η κατάλληλη

“
Σε περιπτώσεις όπου συρρικνώνεται η οικονομική δραστηριότητα, μόνο το κράτος, διαχωρισμένο από εκτιμήσεις «κέρδους», μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας

τιθέμενη μικρή αξία του πολλαπλασιαστή με βάση τις εκτιμήσεις του Οργανισμού αποδείχθηκε, με βάση τους δικούς του υπολογισμούς, να είναι τρεις φορές μεγαλύτερος. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίον προέκυψαν τα καταστροφικά αποτελέσματα που βλέπουμε στους τομείς της παραγωγής, του εισοδήματος και της απασχόλησης. Αυτοί που ξεχνούν την οικονομική ιστορία είναι καταδικασμένοι να την επαναλάβουν. Η Μεγάλη Υφεση της περιόδου 1929-1933 στις ΗΠΑ επαναλαμβάνεται σήμερα στην Ελλάδα με άκρως εκδικητικές προθέσεις.

Το ΔΝΤ προβλέπει ένα τεράστιο χάσμα χρηματοδότησης για το 2014. Γιατί φαίνεται ότι, ανεξαρτήτως από όσα χρήματα δανείζονται στην Ελλάδα, υπάρχει πάντα ανάγκη για περισσότερα;

Αυτό δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη όταν η εστίαση είναι στον αριθμητή (χρέος) της αναλογίας του χρέους προς το ΑΕΠ αντί στον παρονομαστή (ΑΕΠ). Δεν έχει σημασία πόση μείωση θα προκύψει από το μέρος της αναλογίας του χρέους, ανεξάρτητα αν είναι ένα «κούρεμα» ή μια δημοσιονομική εξυγίανση.

Αν το μέρος του ΑΕΠ μειώνεται,

η αναλογία θα συνεχίσει να αυξάνεται δίνοντας συνέχεια στον φαύλο κύκλο της διαρκούς αύξησης του χρέους. Μόνο όταν επικεντρωθεί η δημοσιονομική πολιτική στην αύξηση του ΑΕΠ μπορεί να τεθεί υπό έλεγχο ο εκτροχιασμός της αναλογίας χρέους προς το ΑΕΠ.

Κοιτάξτε τι συμβαίνει στις ΗΠΑ με τη συζήτηση για τον λεγόμενο «δημοσιονομικό γκερεμό». Περιορίζει την έκταση του περιορισμού της δημοσιονομικής πολιτικής για να αντιμετωπιστεί η αναιμική ανάπτυξη και η ανεργία.

Το Levy Economics Institute είναι ένθερμος υποστηρικτής της ιδέας του «εργοδότη της έσχατης προσφυγής», στην οποία έχουν καταφύγει πολλές χώρες σε περιόδους σοβαρής οικονομικής κρίσης.

Ο «εργοδότης της έσχατης προσφυγής» είναι ανάθεμα γι' αυτούς που είναι πεπεισμένοι για τον περιορισμό του μεγέθους του κρατικού τομέα. Αλλά οι αγορές, όπως έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν οι οικονομολόγοι, δεν μας προσφέρουν τα βέλτιστα αποτελέσματα. Ο ιδιωτικός τομέας δεν θα επεκταθεί εκτός και αν υπάρχει εμπιστοσύνη για το μέλλον.

Σε περιπτώσεις όπου συρρικνώνεται η οικονομική δραστηριότητα, μόνο το κράτος, διαχωρισμένο από εκτιμήσεις «κέρδους», μπορεί να δημιουργήσει μια αγορά, συμπεριλαμβανομένων της αγοράς εργασίας, για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που ο ιδιωτικός τομέας δεν ενδιαφέρεται να συμμετάσχει - δηλαδή μικρά έργα υποδομών, καθαρισμό του περιβάλλοντος, συντήρηση πάρκων και πάρα πολλά άλλα τέτοια έργα. Το πρόγραμμα του «εργοδότη της έσχατης προσφυγής» ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος του προγράμματος του New Deal που εμπνεύστηκε η κυβέρνηση Ρούσβελτ κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Υφεσης.

Παρόμοια προγράμματα υπάρχουν σήμερα στη Χιλή, στη Νότια Κορέα και σε πολλά άλλα μέρη. Η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί σε αφάνταστα μεγάλο βαθμό από την ενεργοποίηση αυτού του προγράμματος.

Με τη συνεχιζόμενη πτώση της οικονομίας και την κατάρρευση πολλών υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, η Ελλάδα θα μπορούσε σύντομα να καταλήξει ως ένα νέο αποτυχημένο κράτος;

Οι προβλέψεις του μακροοικονομικού που χρησιμοποιούμε στο Levy Institute, και που έχουμε αναπτύξει για την Ελλάδα, δείχνουν ότι τα πράγματα μπορούν να γίνουν ακόμη πολύ χειρότερα, δημιουργώντας ιδεολογικές μετατοπίσεις μέσα στην κοινωνία που μπορεί να είναι δύσκολο να διαπραγματευτούν. Αλλά θέλω να πιστεύω ότι οι Ευρωπαίοι και οι Έλληνες ηγέτες θα συνειδητοποιήσουν γρήγορα την ανάγκη για αλλαγή πλεύσης.

* Η έκθεση του Levy Institute για την πορεία της ελληνικής οικονομίας μεταφρασμένη στα ελληνικά είναι διαθέσιμη στο http://www.levyinstitute.org/publications/index_gr.php?docid=1589.